Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

P.Terentij sex:|| quae extant: Comoediae. An=||dria. Eunuch[us]. Heautontimo=||rumenos. Adelphi. Ecyra.|| Phormio.|| ... [qui]=||b[us] erudita Philippi Melę Brettani p̃posita est epi||stola ... || ...

Terentius Afer, Publius

Lipsiae, 1519

Acta lvdis megalensibvs. M. Fvlvio et M.Giabrione. [...]

urn:nbn:de:bsz:31-114211

Visual Library

ACTA LVDIS MEGALENSIBVS. M. FVLVIO ET M. GLABRIONE. AEDILIB. CVRVLIB. EGERVNT L. AMBIVIVS TVRPIO. L. ATTILIVS PRAENESTINVS. MODOS FECIT FLACCVS CLAVDII F. TIBIIS PARIBVS. DEXTRIS ET SINISTRIS. ET EST TOTA GRAECA. AEDITA. M. MARCELLO ET SVLPITIO COSS.

C. SVLPITII APOLLINARIS PERIOCHA.

Trimetri Iambici.

SOrorem falso creditam meretriculæ
Genere Andriæ, Glycerium uitiauit Pamphilus.
Grauidaq; facta dat fidem uxorem sibi
Fore hanc, nam aliam pater ei desponderat
Gnatam Chremetis. atq; ut amorem comperit,
Simulat futuras nuptias, cupiens suus
Quid haberet animi filius, cognoscere.
Daui suasu non repugnat Pamphilus.
Sed ex Glycerio natum ut uidit puerulum
Chremes, recusat nuptias, generum abdicat.
Mox filiam Glycerium insperato agnitam,
Hanc Pamphilo dat, aliam Carino coniugem.

PROLOGVS.

Versus eiusdem rationis.

POeta cum primũ animũ ad scribendum adpulit,
Id sibi negotii credidit solum dari,
Populo ut placerent quas fœcisset fabulas.
Verum aliter euenire multo intellegit.
Nam in scribendis Prologis operam abutitur.

Non qui Argumentum narret, sed qui maleuoli
Veteris Poetæ maledictis respondeat.
Nunc quam rem uitio dent, quæso animũ aduortite.
Mænander fœcit Andriam & Perinthiam,
Qui utramuis recte norit, ambas nouerit.
Non ita sunt dissimili Argumento, sed tamen
Dissimili oratione sunt factæ, ac stilo.
Quæ conuenere in Andriam, ex Perinthia
Fatetur transtulisse, atq; usum pro suis.
Id isti uituperant factum, atq; in eo disputant,
Contaminari non decere fabulas.
Faciunt næ intellegendo, ut nihil intellegant.
Qui cum hunc accusant, Neuium, Plautum, Ennium
Accusant, quos hic noster autores habet.
Quorum æmulari exoptat neglegentiam
Potius, q̃ istorum obscuram diligentiam.
Dehinc, ut quiescant porro moneo, & desinant
Maledicere, malefacta ne noscant sua.
Fauete, adeste æquo animo, & rem cognoscite,
Vt pernoscatis, & quid spei sit relliquum,
Post hac quas faciet de integro Comœdias
Spectandæ, an exigendæ sint uobis prius.

ACTVS PRIMVS.

SIMO SENEX. SOSIA SERVVS.

Trimetri omnes.

Vos istæc intro auferte, abite, Sosia
Ades dum, paucis te uolo. So. Dictum puta.

Nempe ut curentur recte hæc. Si. immo aliud. So. quid est
Quod tibi mea ars efficere hoc possit amplius? Si.
Nihil istac opus est arte, ad hanc rem quam paro,
Sed his, quas semper in te intellexi sitas,
Fide & taciturnitate. So. Expecto quid uelis. Si.
Ego postq̃ te emi a paruulo, ut semper tibi
Apud me iusta & clemens fuerit seruitus
Scis, feci ex seruo ut esses libertus mihi,
Propterea quod seruiebas liberaliter,
Quod habui summũ precium persolui tibi. So.
In memoria habeo. Si. Haud muto factum. So. Gaudeo
Si tibi quid fœci, aut facio, quod placeat Simo, &
Id gratum fuisse aduersum te, habeo gratiam.
Sed mihi hoc molestum est, nam istæc commemoratio
Quasi exprobratio est immemoris beneficii.
Quin tu uno uerbo dic, quid est quod me uelis. Si.
Ita faciam, hoc primum in hac re prædico tibi,
Quas credis esse has, non sunt ueræ nuptiæ. So.
Cur simulas igitur? Si. Rem omnem a principio audies,
Eo pacto & Gnati uitam, & consilium meum
Cognosces, & quid te facere in hac re uelim.
Nam is postq̃ excessit ex Ephæbis Sosia,
Liberius uiuendi fuit potestas, nam antea
Qui scire posses, aut ingenium noscere,
Dum ætas, metus, magister prohibebant? So. Ita est. Si.
Quod plæriq; omnes faciunt adulescentuli,
Vt animũ ad aliquod studium adiungant, aut equos

Alere, aut canes ad uenandum, aut ad Philosophos.
Horum ille nihil egregie præter cætera
Studebat, & tamen omnia hæc mediocriter.
Gaudebam. So. Non iniuria, nam id arbitror
Apprime in uita esse utile. VT NE QVID NIMIS. Si.
Sic uita erat, facile omnes perferre ac pati
Cum quibus erat, cunq; una his sese dedere,
Eorum obsequi studiis, aduersus nemini,
Nunq̃ præponens se illis, ita ut facillime
Sine inuidia laudem inuenias, & amicos pares. So.
Sapienter uitam instituit, nanq; hoc tempore
OBSEQVIVM AMICOS, VERITAS odium parit. Si.
Interea mulier quædam ab hinc triennium
Ex Andro commigrauit huic uicinæ,
Inopia & cognatorum negligentia
Coacta, egregia forma, atq; ætate integra. So.
Hei uereor, ne quid Andria adportet mali. Si.
Primum hæc pudice uitam, parce, ac duriter
Agebat, lana & tela uictum quæritans.
Sed postq̃ amans accessit precium pollicens
Vnus & item alter (ITA VT INGENIVM est omnium
Hominum A LABORE PROCLIVE ad lubidinem)
Accepit conditionem, dehinc quæstum occipit.
Qui tum illam amabant, forte (ita ut fit) filium
Perduxere illuc secum, ut una esset, meum.
Egomet continuo mecum, certe captus est,
Habet. obseruabam mane illorum seruulos

Venienteis aut abeunteis, rogitabam, heus puer
Dic sodes, qui heri Chrysidem habuit? nam Andriæ
Illi id erat nomen: So. teneo. Si. Phedriam aut Cliniam
Dicebant, aut Niceratum (nam hi tres tum simul
Amabant) eho quid Pamphilus? quid? Symbolam
Dedit, cœnauit. gaudebam. item alio die
Quærebam, comperiebam nihil ad Pamphilum
Quicq̃ attinere. enimuero spectatum satis
Putabam, & magnum exemplum continentiæ.
Nam, qui cum ingeniis conflictatur eiusmodi,
Neq; commouetur animus in ea re tamen,
Scias posse habere iam ipsum suæ uitæ modum.
Cum id mihi placebat, tum uno ore omnes omnia
Bona dicere, & laudare fortunas meas,
Qui Gnatum haberem tali ingenio præditum.
Quid uerbis opus est? hac fama impulsus Chremes
Vltro ad me uenit, ut unicam Gnatam suam
Cum dote summa filio uxorem daret.
Placuit, despondi, hic nuptiis dictus est dies. So.
Quid obstat cur non ueræ fiant? Si. Audies.
Fere in diebus paucis, quibus hæc acta sunt,
Chrysis uicina hæc moritur. So. O factum bene,
Beasti, metui a Chryside. Si. Ibi tum filius
Cum illis qui amabant Chrysidem, una aderat frequens,
Curabat una funus, tristis interim,
Nonnunq̃ collacrumabat, placuit tum id mihi.
Sic cogitabam. hic paruæ consuetudinis

Caussa, mortem huius tam fert familiariter,
Quid si ipse amasset? quid mihi hic faciet patri?
Hæc ego putabam esse omnia humani ingenii
Mansuetiq; animi officia. Quid multis moror?
Egomet quoq; eius caussa in funus prodeo,
Nil suspicans etiam mali. So. Hem quid est? Si. Scies.
Effertur, imus, interea inter mulieres
Quæ ibi aderant, unam aspicio adulescentulam,
Forma, So. Bona fortasse. Si, & uoltu Sosia
Adeo modesto, adeo uenusto, ut nihil supra.
Quæ mihi tum lamentari præter cæteras
Visa est, & quia erat forma præter cæteras
Honesta ac liberali, accedo ad pedissequas,
Quæ sit rogo, sororem esse aiunt Chrysidis.
Percussit illico animũ, at at, hoc illud est,
Hinc illæ lacrumæ, hæc est illa misericordia. So.
Quam timeo quorsum euadat. Si. Funus interim
Procedit, sequimur, ad sepulchrum uenimus,
In ignem positast, fletur. interea hæc soror
Quam dixi, ad flammã accessit imprudentius
Satis cum periculo. ibi tum exanimatus Pamphilus
Bene dissimulatum amorem, & cælatum indicat.
Adcurrit, mediam mulierem complectitur,
Mea Glycerium inquit, quid agis? cur te is perditum?
Tum illa (ut consuetum facile amorem cerneres)
Reiecit se in eum, flens q̃ familiariter. So.
Quid ais? Si. Redeo inde iratus atq; ægreferens,

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Nec satis ad obiurgandum caussæ, diceret,
Quid fœci? quid commerui, aut peccaui pater?
Quæ sese uoluit in ignem iniicere, prohibui,
Seruaui. honesta ratio est. So. Recte putas.
Nam si illum obiurges, uitæ qui auxilium tulit,
Quid facies illi, qui dederit damnum aut malum? Si.
Venit Chremes postridie ad me clamitans,
Indignum facinus comperisse se, Pamphilum
Pro uxore habere hanc peregrinam. ego illud sedulo
Negare factum. ille instat factum. deniq;
Ita tum discedo ab illo, ut qui se filiam
Neget daturum. So. Non tu ibi Gnatum? Si. Neç quidem hæc
Satis uehemens caussa ad obiurgandum. So. qui? cedo. Si.
Tute his rebus finem præscripsisti pater,
Prope adest, cum alieno more uiuendum est mihi,
Sine nunc meo me uiuere interea modo. So.
Quis igitur relictus est obiurgandi locus? Si.
Si propter amorem uxorem nolit ducere,
Ea primũ ab illo animaduertenda iniuriast.
Et nunc id operam do, ut per falsas nuptias,
Vera obiurgandi caussa sit, si deneget.
Simul sceleratus Dauus, si quid consili
Habet, ut consumat nunc, cum nihil obsint doli.
Quem ego credo manibus pedibusq; obnixe omnia
Facturum, magis id adeo, mihi ut incommodet,
Quam ut obsequatur Gnato. So. Quapropter? Si. Rogas?
Mala mens, malus animus. quem quidem ego si sensero.

Sed quid opus est uerbis? sine eueniat quod uolo,
In Pamphilo ut nihil sit moræ. restat Chremes
Qui mihi exorandus est, & spero confore.
Nunc tuum est officium, has bene ut assimules nuptias,
Perterrefacias Dauum, obserues filium,
Quid agat, quid cum illo consilii captet. So. sat est,
Curabo, eamus iam nunc intro. Si. I præ, sequar.

SIMO DAVVS.

Partim Senarii, partim Quadrati, Dimeter unus.

NOn dubium est, quin uxorem nolit filius,
Ita Dauum modo timere sensi, ubi nuptias
Futuras esse audiuit, sed ipse exit foras. Da.
Mirabar hoc si sic abiret, & heri semper lenitas
Verebar quorsum euaderet.
Qui postq̃ audierat non datum iri uxorem filio suo,
Nunq̃ cuiq̃ nostrum uerbum fœcit, neq; id ægre tulit. Si.
At nunc faciet, neq; (ut opinor) sine tuo magno malo. Da.
Id uoluit, nos sic nec opinantes duci falso gaudio,
Sperantes iam amoto metu, inter oscitantes opprimi,
Ne esset spacium cogitandi ad disturbandas nuptias.
Astute. Si. carnifex quæ loquit? Da. Herus est, neq; p̄uideram. Si.
Daue. Da. Hem quid est? Si. Ehodũ ad me. Da. Quid hic uult?
Si. Quid ais? Da. Qua de re? Si. Rogas?
Meum Gnatum rumor est amare. Da. Id populꝰ curat scilicet. Si.
Hoccine agis an nõ? D. Ego uero istuc. S. sed nũc ea me exquirere,
Iniqui patris est. nam quod antehac fœcit, nihil ad me attinet,
Dum tempus ad eam rem tulit, siui animũ ut expleret suum.

NVNC HAEC Dies, aliam uitam adfert, alios mores postulat.
Dehinc postulo, siue æquũ est te oro Daue, ut redeat iã ĩ uiam. D.
Hoc qd sit miror. Si. si q̃ris, dicãoés q amãt grauiter sibi dari uxoré
Ita aiũt. Si. Tum si qs mgrm cœpit ad eã rem improbũ, (fert. D.
Ipsum animũ ægrotum ad deteriorẽ partẽ plærũq; adplicat. Da.
Non hercle intellego. S. nõ? hẽ. D. nõn. Dauus sum, nõ Oedip9. S.
Nempe ergo aperte uis quæ restãt me loqui? Da. sane quidem. Si.
Si sensero hodie quicq̃ in his te nuptiis fallaciæ
Conari quo fiant minus, aut uelle in ea re ostendere q̃ sis callidus
Verberibus cæsum te Daue in pistrinũ dedam, usq; ad necem,
Ea lege atq; omine, ut, si te inde exemerim, ego pro te molam.
Quid hoc, intellextin? an nondũ? non hoc quidẽ? D. imo callide
Ita aperte ipsam rem modo locutus, nil circuitione usus es. Si.
Vbiuis facilius passus sim, quam in hac re me deludier. Da.
Bona uerba quæso. Si. Irrides? nihil me fallis, sed dico tibi
Ne temere facias, neq; haud dicas tibi non prædictum, caue.

DAVVS SOLVS

¶ Eiusdem rationis sunt uersus cui9 scænæ superioris.

Nimuero Daue nihil loci est segnitiæ, neq; socordiæ,
Quãtum intellexi modo senis sententiam de nuptiis,
Quæ, si non astu prouidẽt, me aut herũ pessundabũt.
Nec quid agam certũ est, Pamphilũ ne adiutẽ, an auscultem seni.
Si illum relinquo, eius uitæ timeo. sin opitulor, huius minas,
CVI Verba dare difficile est. primũ iam de amore hoc comperit,
Me infensus seruat, ne quam faciam in nuptiis fallaciam.
Si senserit, perii. aut si libitum fuerit, caussam cœperit
Quo iure, quaq; iniuria præcipitem me in pistrinum dabit.

Ad hæc mala hoc mihi accedit etiam. hæc Andria,
Siue ista uxor, siue amica est, grauida e Pamphilo est.
Audireq; eorum est operæprecium audaciam.
NAM inceptio est amentium haud amantium.
Quicquid peperisset decreuerunt tollere.
Et fingunt quandam inter se nunc fallaciam,
Ciuem atticam esse hanc. Fuit olim quidam senex
Mercator, nauem is fregit apud Andrum insulam,
Is obiit mortem, ibi tum hanc eiectam Chrysidis
Patrem recepisse orbam, paruam, fabulæ.
Mihi quidem hercle non fit uerisimile,
Atq; ipsis commentum placet. Sed Mysis ab ea egreditur.
At ego hinc me ad forum, ut conueniam Pamphilum,
Ne de hac re pater imprudentem opprimat.

MYSIS ANCILLA.

℄ Octonarii omnes.

Vdiui Archyllis, iam dudum Lesbiam adduci iubes,
a Sane pol illa temulenta est mulier & temeraria,
Neq; satis digna, cui committas primo partu mulierẽ.
Tamen adducam eam, importunitate spectate aniculæ,
Quia compotrix eius est. dii date facultatem obsecro
Huic pariundi, atq; illi in aliis potius peccandi locum.
Sed quidnam Pamphilum exanimatum uideo? uereor quid siet.
Opperiar, ut sciam quidnam hæc turba tristiciæ adferat.

PAMPHILVS. MYSIS.

℄ Quadrati partim, Trimetri nonnulli, Monometer unus, & Dimeter alter.

h Occine est humanum factum aut inceptu? hoccine officium patris? My. Quid illud est? Pam.

Proch deum atq; hoim fidé, quid est, si hæc non cotumelia est?
Vxorem decrerat sese dare mihi hodie, nonne oportuit
Præsciisse me ante? nonne prius communicatum oportuit? My.
Miseram me, qd uerbũ audio. Pam. qd Chremes, q denegauerat
Se commissurum mihi Gnatam suam uxorem, id mutauit, quia
Me immutatum uidet. ita ne obstinate operam dat, ut
Me a Glycerio miserum abstrahat? quod si fit, pereo funditus.
Adeon hominé inuenustum esse, aut infœlicé quenq̃ ut ego sum?
Proch deum atq; hominum fidem, nullon ego
Chremis pacto affinitatem effugere potero? quot modis
Contemptus, spretus, facta, transacta omnia. hem,
Repudiatus repetor, quamobrem? nisi id est quod suspicor,
Aliquid monstri alunt. ea quoniam nemini obtrudi potest,
Itur ad me. My. oratio hæc me miseram exanimat metu. Pam.
Nam quid ego nunc dicam de patre? Ah tantam ne rem
Tam neglegenter agere? præteriens modo, mihi apud forum
Vxor tibi ducenda est Pamphile hodie inquit. para, abi domũ.
Id mihi uisus est dicere, abi cito ac suspende te.
Obstupui, censen me uerbum potuisse ullum proloqui?
Aut ullam caussam ineptam saltem, falsam, iniquã? obmutui.
Quod si ego rescissem id prius, quid facere si quis nunc me roget?
Aliquid facerem, ut hoc ne facerẽ, sed nũc quid primũ exequar?
Tot me impediunt curæ, quæ meum animũ diuorse trahunt.
Amor, misericordia huius, nuptiarum solicitudo,
Tum patris pudor, qui me tam leni passus est animo usq; adhuc,

Quæ meo cunq; animo libitum est facere, ei ne ego ut
Aduerser? hei mihi, incertum est quid agam. My.
Misera timeo incertum hoc quorsum accidat. sed nunc peropust
Aut hunc cum ipsa, aut aliquid de illa me aduersum hunc loqui,
DVM in dubio est anim⁹, paulo momēto huc illuc ipellit. Pam.
Quis hic loq̄t? Mysis salue. M. o salue Pam. P. qd agit? M. rogas?
Laborat e dolore, atq; ex hoc misera solicita est die,
Quia olim i. hunc sunt constitutæ nuptiæ. tum autem hoc timet,
Ne deseras se. Pam. Ego ne istuc conari queam?
Ego propter me illam decipi miseram sinam?
Quæ mihi suum animum atq; omnem uitam credidit?
Quam ego animo egregie charam pro uxore habuerim?
Bene & pudice eius doctum atq; eductum sinam
Coactum egestate ingenium immutarier?
Non faciam. My. Haud uereor, si in te solo sit situm.
Sed uim ut queas ferre? Pam. Adeon me ignauom putas?
Adeon porro ingratum, aut inhumanum, aut ferum?
Vt neq; me consuetudo, neq; amor, neq; pudor
Commoueat? neq; commoneat, ut seruem fidem? My.
Vnum hoc scio, hanc meritam esse, ut memor esses sui. Pam.
Memor essem? o Mysis, Mysis, etiam nunc mihi
Scripta illa dicta sunt in animo Chrysidis
De Glycerio. iam ferme moriens me uocat,
Accessi, uos semotæ, nos soli, incipit,
Mi Pamphile, huius formā atq; ætatem uides,
Nec clam te est, q̄ illi nunc utræq; res inutiles,
Et ad pudicitiam, & ad rem tutandam sient.

Quod ego per hanc te dextram oro & genium tuum,
Per tuam fidem, perq; huius solitudinem
Te obtestor, ne abs te hanc segreges, neu deseras,
Si te in Germani fratris dilexi loco.
Siue hæc te solum semper fœcit maxumi,
Seu tibi morigera fuit in rebus omnibus.
Te isti uirum do, amicum, tutorem, patrem
Bona nostra hæc tibi committo, & tuæ mando fidei.
Hanc in manum dat, mors continuo ipsam occupat.
ACCEPI, acceptam seruabo. My. ita spero quidem. Pam.
Sed cur tu abis ab illa? My. obstetricem adcerso. Pam. Propera,
Atq; audin, uerbum unum caue de nuptiis,
Ne ad morbum hoc etiam. My. teneo.

ACTVS SECVNDVS.

CARINVS. BIRRIA. PAMPHILVS.

Versus partim Octonarii, partim Senarii, nonnulli Penthametri.

Vid ais Birria? dat ne illa Pāphilo hodie nuptum? B.
Sic est. C. qui scis? B. apud forū mō e Dauo audiui. C.
VT ANIMVS IN SPE atq; timore usq; ante
hac attentus fuit misero mihi.
Ita, postq̄ adempta spes est, lassus, cura confectus stupet. Bi.
Quæso ædepol Carine, QVOniā nō pōt id fieri qđ uis, id uelis
Quod possit. C. Nihil uolo aliud nisi Philomenam. Bi.
Ah quanto satius est te id dare operam,
Qui istum amorem ex animo amoueas tuo,
Quam id loqui, quo magis lubido frustra incendatur tua. Ca.
FACILE omnes cū ualemus, recta consilia ægrotis damus.

Tu si hic sis, aliter sentias. Bir. Age age ut lubet. Ca. Sed Pamphilũ
Video, omĩa experiri certũ est, prius q̃ pereo. Bir. qd hic agit? Ca.
Ipsum hunc orabo, huic supplicabo, amorẽ huic narrabo meũ.
Credo impetrabo, ut aliquot saltem nuptiis prodat dies.
Interea fiet aliquid spero. Bir. Id aliquid nihil est. Ca. Birria
Quid tibi uidetur? adeon ad eum? Bir. qd ꝯ ni si nihil ut impetres
Vt arbitretur sibi paratum mœchum, si illam duxerit. Ca.
Abi hinc in malam crucem cum suspitione istac, scelus. Pam.
Carinum uideo, salue. Ca. O salue Pamphile,
Ad te uenio, spem, salutem, auxilium, consilium expetens. Pam.
Neq; pol consilii locum habeo, neq; auxilii copiam.
Sed istuc quidnã est? C. hodie uxorem ducis? P. Aiunt. C. Pamphile
Si id facis, hodie postremũ me uides. Pam. Quid ita? C. hei mihi
Vereor dicere. huic dic quæso Birria. B. Ego dicam. P. quid est? B.
Sponsam hic tuã ãat. P. næ iste haud mecũ sentit. ehodũ dic mihi,
Nunquid nam amplius tibi cũ illa fuit Carine? Ca. Ah Pamphile,
Nihil. P. quã uellẽ. Ca. nũc per te amicitiã, & per amorẽ obsecro,
Principio ut ne ducas. P. dabo eqdẽ operam. C. Sed si id non pot.
Aut tibi hæ nuptiæ sunt cordi. P. Cordi? C. Saltem aliquot dies
Profer, dum proficiscor aliquo, ne uideam. Pam. Audi nunc iam
Carine. ego neutiq̃ offitium liberi esse hominis puto,
Cum is nihil promereat, postulare id gratiæ apponi sibi.
Nuptias effugere ego istas malo, quam tu adipiscier. Ca.
Redidisti animũ. P. Nunc si quid potes, aut tu, aut hic Birria,
Facite, fingite, inuenite, efficite, qui detur tibi.
Ego id agam, mihi qui ne det. Ca. Sat habeo. Pã. Dauũ optume
Video, cuius consilio fretus sum. C. At tu hercle haud qcq̃ mihi,

Nisi ea q̄ nihil opus sunt scire? fugin hinc? Bi. Ego uero ac iubēs.

DAVVS. CARINVS. PAMPHILVS.

℄ Tetrametri Trochaici, & Senarii quidam.

Il boni, boni quid porto? sed ubi inueniā Pamphilū,
d Vt metū i quo nūc ē adimā, atq̧ expleā aīm gaudio? C.
Læt⁹ ē, nescio qd. P. nihil ē, nōdū hæc resciuit mala. D.
Quem ego nunc credo, si iam audierit sibi paratas nuptias. Ca.
Audin tu illum? Da. Toto me oppido exanimatū quærere.
Sed ubi quæram? aut quo nūc primū intendā? C. cessas alloq? D.
Abeo. Pā. Daue ades, resiste. D. Quis hō est qui me? o Pamphile
Te ipm quæro, euge Carine, ambo opportune, uos uolo. Pam.
Daue perii. Da. quin tu hoc audi. P. Interii. D. quid timeas scio. C.
Mea quidem hercle in dubio est uita. Da. Et quid tu scio. Pam.
Nuptiæ mihi. D. Et id scio. P. hodie. D. obtūdis, tametsi intellego
Id paues, ne ducas tu illam, tu aūt ut ducas. Da. Rem tenes, Pam.
Istucipsum. Da. atq̧ istucipm nihil pericli est, me uide. Pam.
Obsecro q̄primū hoc me libera miserum metu. Da. Hem, libero.
Vxorē tibi nō dat iam Chremes. Pam. qui scis? Da. scio, tu⁹ pater
Modo me præhendit, ait tibi uxorem dare sese hodie,
Item alia multa, quæ non est narrandi locus.
Continuo ad te properans, percurro ad forum ut dicam tibi hæc.
Vbi te non inuenio ibi, ascendo in quendam excelsum locum,
Circumspicio, nusq̄. forte ibi huius uideo Birriam.
Rogo, negat uidisse se. mihi molestū, quid agam cogito.
Redeunti interea ex ipsa re mihi incidit suspicio, hem
Paululum obsonii, ipsus tristis, de improuiso nuptiæ
Non cohærent. P. quorsū nā istuc? D. egomet cōtinuo ad Chremē.

Cum illoc aduenio, solitudo ante hostium, iam id gaudeo. Ca.
Recte dicis. Pam. Perge. Da. Maneo, interea introire neminem
Video, exire neminem, matronam nullam in ædibus,
Nihil ornati, nihil tumulti, accessi, intro aspexi. Pam. Scio
Magnum signum. Da. Non uident conuenire hæc nuptiis? Pam.
Non opinor Daue. Da. Opinor narras? non recte accipis,
Certa res est, etiam puerum inde abiens conueni Chremis
Holera & pisciculos minutos ferre obolo in cœnam seni. Ca.
Liberatus sum hodie Daue tua opera. D. Ac nullus quidem. Ca.
Quid ita? nẽpe huic prorsus illam non dat. Da. Ridiculũ caput.
Quasi necesse sit, si huic non dat, te illam uxorem ducere.
Nisi uides, nisi senis amicos oras, ambis. Ca. Bene mones,
Ibo, & si hercle sæpe iam me spes hæc frustrata est, Vale.

PAMPHILVS DAVVS

¶ Eiusdem rationis cum superiori.

Vid igit Daue sibi uult pr̃, cur simlat? D. ego dicã tibi,
Si id succenseat nunc, qa nõ det tibi uxorem Chremes
Ipsus sibi esse iniurius uideatur. neq; id iniuria,
Prius q̃ tuum animũ ut sese habeat ad nuptias perspexerit,
Sed si negaris ducere, ibi culpam omnem in te transferet,
Tum illæ turbæ fient. P. quid uis patiar? Da. pater est Pamphile,
Difficile est, tũ hæc sola est mulier, dictũ aut factũ inuenerit
Aliquã caussam, quam ob rem eiiciat oppido. P. eiiciat? D. cito. P.
Cedo igit quid faciã Daue? Da. dic te ducturũ. P. hé. D. qd est? P.
Ego ne dicã? Da. Cur non? Pam. Non faciam. Da. Ne nega. Pam.
Suadere noli hoc. Da. Ex ea re quid fiat uide. Pam.
Vt ab illa excludar, hac concludar. Da. Non ita est.

Nempe hoc sic esse opinor dicturum patrem,
Ducas uolo uxorem hodie, tu ducam inquies.
Cedo quid iurgabit tecum? hic reddes omnia
Quæ nunc sunt certa ei consilia, incerta ut sient
Sine omni periculo. nam haud dubiū est, quin Chremes
Tibi non det Gnatam. nec tu ea caussa minueris
Hæc quæ facis, ne is suam mutet sententiam.
Patri dic uelle, ut cum uelit tibi iure irasci, non queat.
Nam quod tu speras propulsabo facile. uxorem his moribus
Dabit nemo, inueniet inopem potius q̃ te corrumpi sinat.
Sed si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris,
Alia ociosus quæret, interea aliquid acciderit boni. Pam.
Ita credis? Da. haud dubium id quidem est. Pam. uide quo me inducas. Da. quin taces. Pam.
Dicam, puerum autem ne resciscat mihi ex illa, cautio est.
Nam pollicitus sum suscepturū. D. o facinus audax. P. Hanc fidem
Sibi me obsecrauit, qui se sciret non deserturū, ut darem. Da.
Curabitur, sed pater adest, caue te esse tristem sentiat. P. Faciam

SIMO. DAVVS. PAMPHILVS

Trimetri. Iambici.

Euiso quid agant, aut quid captent consili. Da.
Hic nunc non dubitat, quin te dicturum neges.
Venit meditatus alicunde ex solo loco,
Orationem sperat inuenisse se
Qua differat te. proin tu fac apud te ut
Sies. Pam. Modo ut possim Daue. Da. Crede inquam hoc mihi,
Nunq̃ hodie tecum commutaturum patrem

Vnum esse uerbum, si te dices ducere.

BIRRIA. SIMO. DAVVS. PAMPHILVS.

¶ Senarii ut superiores.

Erus me relictis rebus iussit Pamphilum
Hodie obseruare, ut quid ageret de nuptiis
Scirem, id propterea nūc huc uenientem sequor.
Ipsum adeo præsto uideo cum Dauo, hoc agam. Si.
Vtrunq; adesse uideo. Da. Hem serua. Si. Pamphile. Da.
Quasi de improuiso respice ad eum. Pam. hem pater. Da.
Probe. Si. hodie uxorem ducas (ut dixi) uolo. Bir.
Nunc nostræ timeo parti, quid hic respondeat. Pam.
Neq; istic neq; alibi tibi usq̃ erit in me mora. Bir. hem. Da.
Obmutuit. Bi. quid dixit? Si. facis ut te decet,
Cum istuc quod postulo, impetro cum gratia. Da.
Sum uerus? Bi. Herus quantum audio ab uxore excidit. Si.
I nunc iam intro, ne in mora cum opus sit, sies. Pam.
Eo. Bir. nulla ne in re esse homini cuiq̃ fidem?
Verum illud uerbum est uulgo quod dici solet,
OMNES sibi esse melius malle q̃ alteri.
Ego illam uidi uirginem forma bona,
Memini uidere, quo æquior sum Pamphilo,
Si se illam in somnis, q̃ illum amplecti maluit.
Renuntiabo, ut pro hoc malo mihi det malum.

DAVVS SIMO.

¶ Trimetri Iambici, & unus septenarius.

Ic nunc me credit aliquam sibi fallaciam
Portare, & ea me hic restitisse gratia. Si.

Quid Dauus narrat? Da. æque quicq̃ nunc quidem. Si.
Nihil ne? hem. D. nihil p̃rsus. Si. Atqui expectabam quidem. Da.
Præter spem euenit sentio, hoc male habet uirum. Si.
Potin es mihi uerum dicere? Da. Nihil facilius. Si.
Num illi molestæ quidpiam hæ sunt nuptiæ,
Propter huiuscæ hospitæ consuetudinem? Da.
Nihil hercle, aut si adeo, bidui aut tridui est
Hæc sollicitudo, nostin? deinde desinet.
Etenim ipse secum eam rem recta reputauit uia. Si.
Laudo. Da. Dum licitum est ei: dumq; ætas tulit,
Amauit. tum id clam cauit, ne unq̃ infamiæ
Ea res sibi esset, ut uirum fortem decet.
Nunc uxore opus est, animũ ad uxorem appulit. Si.
Subtristis uisus est esse aliquantulum mihi. Da.
Nihil propter hanc rem, sed est quod succenset tibi. Si.
Quidnã est? D. Puerile est. Si. Quid est? D. Nihil. S. Quin dic qd (est? Da.
Ait te nimiũ parce facere sumptum. S. me ne? D. Te.
Vix inquit drachmis est obsonatus decem,
Nõ filio uidetur uxorem dare.
Quem inquit uocabo ad cœnam meorum æqualium
Potissimũ nunc? & quod dicendum hic siet,
Tu quoq; perparce nimium, non laudo. Si. Tace. Da.
Commoui. Si. Ego istæc recte ut fiant uidero.
Quidnam hoc rei est? quid hic uult ueterator sibi?
Nam si hic mali est quicq̃, hem, illic est huic rei caput.

TERTIVS ACTVS.

MYSIS. SIMO. DAVVS. LESBIA. GLYCERIVM.

Versus eiusdem rationis.

Ta pol quidem res est (ut dixti) Lesbia,
I Fidelem haud ferme mulieri inuenias uirum. Si.
Ab Andria est ancilla hæc, q̄d narras? D. Ita est. M. sed
Hic Pamphilus. Si. Quid dicit? My. Firmauit fidem. Si. hem. Da.
Vtinam aut hic surdus, aut hæc muta facta sit. My.
Nam quod peperisset, iussit tolli. Si. O Iupiter.
Quid ego audio? actum est, siquidem hæc uera prædicat. Le.
Bonum ingenium narras adulescentis. My. Optimū,
Sed sequere me intro, ne in mora illi sies. Le. sequor. Da.
Quod remedium nunc huic malo inueniam? Si. Quid hoc?
Adeon est demens? ex peregrina, iam scio, ah
Vix tandem sensi stolidus. Da. quid hic sensisse se ait? Si.
Hæc primū adfertur iam mihi ab hoc fallacia,
Hanc simulant parere, quo Chremetē absterreant. Gly.
Iuno lucina fer opem, serua me obsecro. Si.
Hui tam cito, ridiculum. postq̄ ante ostium
Me audiuit stare, adproperat, non sat commode
Diuisa sunt temporibus tibi Daue hæc. Da. Mihin? Si.
Non immemor es discipuli. Da. Ego quid narres nescio. Si.
Hiccine me si imparatum in ueris nuptiis
Adortus esset, quos mihi ludos redderet?
Nunc huius periculo fit, EGO IN PORTV nauigo.

LESBIA. SIMO. DAVVS.

Trimetri, & Tetrametri Trochaici, & unus Dimeter Catalecticus, & Pentameter alter.

a Dhuc Archyllis quæ adsolent, quæq; oportet
Signa esse ad salutem, omnia huic esse uideo.

Nunc primū fac istæc ut lauet, post deinde
Quod iussi ei dari bibere, & quantum imperaui.
Mox ego huc reuertar.
E castor scitus puer natus est e Pamphilo.
Deos quæso ut sit superstes, quandoquidem ipse est īgenio bono,
Cumq; huic ueritus est optumæ adulescenti facere iniuriam. Si.
Vel hoc qs nō credat q̄ te norit, abs te esse ortū? Da. Quidnā id est?
Non imperabat coram quid opus facto esset puerperæ, (Si.
Sed postq̄ egressa est, illis quæ sunt intus clamat de uia.
O Daue itan contemnor abs te? aut ita ne tandem idoneus
Tibi uideor esse, quem tam aperte fallere incipias dolis?
Saltem accurate, ut metui uidear. certe si rescierim. Da.
Certe hercle nunc ipsus se fallit, haud ego. Si. Edixin tibi?
Interminatus sum ne faceres? num ueritus? quid retulit?
Credon tibi hoc, nunc peperisse hanc e Pamphilo? Da.
Teneo quid erret, quid agam habeo. Si. quid taces? Da.
Quid credas? quasi non renūciata tibi sint hæc sic fore? Si.
Mihin quisq;? Da. Eho, an tute intellexti hoc assimularier? Si.
Irrideor. Da. denunciatū est. nā qui istæc tibi incidit suspicio? Si.
Qui? quia te noram. Da. Quasi tu dicas factum id ɔsilio meo. Si.
Certe enī scio. Da. Non satis me pernosti etiā qualis sim Simo. Si.
Ego ne te? Da. sed si quid tibi narrare occepi, continuo dari
Tibi uerba cēses. Si. falso. Da. Itaq; nihil hercle mutire iā audeo. Si.
Hoc ego scio unum, neminē peperisse hic. Da. Intellextin?
Sed nihilo secius puerum deferent huc ante ostium.
Id ego iam nunc tibi renuncio here futurum, ut sis sciens,
Ne tu hoc mihi posterius dicas, Daui factum consilio aut dolis,

Prorsus a me opinionem hanc tuam esse amotam uolo. Si.
Vnde id scis? Da. audiui & credo. Si. multa concurrunt simul,
Qui coniecturam hanc nunc facio, iam prius hæc se e Pamphilo
Grauidam dixit esse inuentum est falsum. nunc, postq̃ uidet
Nuptias domi apparari, missa est ancilla ilico
Ostetricem accersitum ad eam, & puerum ut adferat simul. Da.
Hoc nisi fit, puerum ut tu uideas, nihil mouentur nuptiæ. Si.
Quid ais? cum intellexeras id consilium capere, cur non dixti extemplo Pamphilo? Da.
Quis igitur eum ab illa abstraxit nisi ego? nam omnes nos quidẽ
Scimus q̃ misere hanc amarit, nunc sibi uxorem expetit.
Postremo, id mihi da negoti. tu tamen has nuptias
Perge facere ita ut facis, & id spero adiuturos deos. Si.
Immo abi intro, ibi me opperire, & qđ parato opus est, para.
Non impulit me hæc nunc omnino ut crederem,
Atq; haud scio, an quæ dixit sint uera omnia,
Sed paruipendo. Illud mihi multo maximũ est,
Quod mihi pollicitus est ipsus Gnatus. nunc Chremem
Conueniam, orabo Gnato uxorem, si impetro,
Quid alias malim q̃ hodie has fieri nuptias?
Nam Gnatus quod pollicitus est, haud dubium id est mihi,
Si nolit, quin eum merito possim cogere.
At adeo in ipso tempore eccum ipsum obuiam.

SIMO. CHREMES.

℄ Octonarii, ac Senarii, & dimeter unus.

Vbeo Chremetem. Ch. O teipsum quærebã. Si. Et ego te. Chre, Optato aduenis.

Aliquot me adierunt, ex te auditum qui aiebant, hodie filiam
Meam nubere tuo Gnato. id uiso, tun, an illi insaniant. Si.
Ausculta paucis, & q̄d ego te uelim, & tu q̄d quæris, scies. Ch.
Ausculto, loquere quid uelis. Si.
Per ego te deos oro & nostram amicitiam Chreme,
Quæ incœpta a paruis cum ætate adcreuit simul.
Perq; unicam Gnatam tuam, & Gnatum meum,
Cuius tibi potestas summa seruandi datur,
Vt me adiuues in hac re, atq; ita ut nuptiæ
Fuerant futuræ, fiant. Ch. Ah ne me obsecra,
Quasi hoc te orando impetrare a me oporteat.
Alium esse censes nunc me, atq; olim cum dabam?
Si in rem est utriq; ut fiant, accersi, iube.
Sed si ex ea re plus mali est q̄ commodi
Vtriq;, id te oro, in commune ut consulas,
Quasi illa tua sit, Pamphiliq; ego sim pater. Si.
Immo ita uolo, itaq; postulo ut fiat Chreme.
Neq; postulem abs te, ni ipsa res moneat. Ch. Quid est? Si.
Iræ sunt inter Glycerium & Gnatum. Ch. Audio. Si.
Ita magnæ, ut sperem posse auelli. Ch. Fabulæ. Si.
Profecto sic est. Ch. Sic hercle ut dicam tibi.
AMANTIVM iræ amoris redintegratio est. Si.
Hem id te oro, ut ante eamus dum tempus datur,
Dumq; eius lubido occlusa est contumeliis,
Priusq̄ harum scelera & lachrumæ confictæ dolis
Reducant animū ægrotum ad misericordiam,
Vxorem demus. spero consuetudine

Et coniugio liberali deuinctum Chreme.
Dein facile ex illis sese emersurum malis. Chre.
Tibi ita hoc uidetur. at ego non posse arbitror,
Neq; illum hanc perpetuo habere, neq; me perpeti. Si.
Qui scis ergo istuc, nisi periculum feceris? Ch.
At istuc periculum in filia fieri, graue est. Si.
Nempe incommoditas deniq; huc omnis redit,
Si eueniat (quod dii prohibeant) discessio.
At si corrigetur, quot commoditates uide.
Principio amico filium restitueris,
Tibi generum firmũ, & filiæ inuenies uirum. Chre.
Quid istic? si ita istuc animũ induxti esse utile,
Nolo tibi ullum commodum in me claudier. Si.
Merito te semper maxumi feci Chreme. Ch.
Sed quid ais? Si. qd? Ch. qui scis eos nũc discordare inter se? Si.
Ipsus mihi Dauus (qui intimus est eorum consiliis)
Dixit, & is mihi persuadet nuptias
Quantum queam ut maturem, num censes faceret, filium
Nisi sciret eadem hæc uelle? tute adeo iam eius audies
Verba, heus euocate huc Dauũ, atq; eccum uideo foras exire.

DAVVS. SIMO CHREMES.

¶ Versus eiusdem rationis cum superioribus.

D te ibam. Si. quidnã est? Da. cur uxor non accersitur?
Iam aduesperascit. S. audin tu illũ? ego dudũ nõnihil
Verit⁹ sum Daue abs te, ne faceres id qđ uulgus seruorũ (solet,
Dolis ut me deluderes, propterea q̃ amat filius. Da.
Egon istuc facerem? Si. credidi. Idq; adeo metuens

Vos cælaui quod nunc dicam. Da. Quid est? Si. scies.
Nam ꝓpemodũ habeo iam tibi fidẽ. D. tandẽ cognosti q̃ siem. Si.
Non fuerant nuptiæ futuræ. Da. Quid non? Si. sed ea gratia
Simulaui, uos ut pertentarẽ. Da. qd ais? Si. sic res est. Da. Vide.
Nunq̃ istuc quiui ego intellegere, uah consilium callidum. Si.
Hoc audi, ut hic te introire iussi, opportũe hic mihi fit obuiã. D.
Hem, numnã perim⁹? Si. narro huic q̃ tu dudũ narrasti mihi. D.
Quidnã audio? Si. Gnatã ut det oro, uixq; id exoro. D. occidi. S.
Hem, quid dixti? Da. Optume inquam factum. Si. nunc per hunc
nulla est mora. Ch.
Domũ modo ibo, ut apparentur dicam, atq; huc renuntio. Si.
Nunc te oro Daue, quoniam solus mihi effecisti has nuptias. D.
Ego uero solus? Si. Corrigere mihi Gnatum porro enitere. Da.
Faciam hercle sedulo. Si. potes nunc dũ animus irritatus est. Da.
Quiescas. S. age igitur, ubi nunc est ipsus? D. mirũ, ni domi est. Si.
Ibo ad eũ, atq; eadẽ hæc q̃ tibi dixi dicam itidẽ illi. D. nullus sum.
Quid caussæ est, quin hic in pristinũ recta proficiscar uia?
Nihil est preci loci relictum, iam perturbaui omnia,
Herum fefelli, in nuptias conieci herilem filium.
Feci hodie ut fierent, insperante hoc atq; inuito Pamphilo.
Hem astutias, quod si quiessem, nihil euenisset mali.
Sed eccum ipsum uideo, occidi, utinam mihi
Esset aliquid hic, quo nunc me præcipitem darem.

PAMPHILVS DAVVS.

Octonarii omnes. (hoc ꝯfiteor,
u Bi illic est scelus qui me perdidit? Da. perii. Pamph. atq;
Iure mihi obtigisse, quandoquidem tam iners, tam nulli consilii

Sum, seruon fortunas meas me commisisse futili?
Ergo preciū ob stultitiam fero, sed inultum id nunq̄ auferet. Da.
Posthac incolumē sat scio fore me, hoc nunc si deuito malum. P.
Nam quid ego nunc dicam patri? negabon uelle me modo
Qui sum pollicitus ducere? qua fiducia facere id audeam?
Nec qd de me nūc faciā, scio. D. nec de me quidē, atq; id ago sedulo
Dicā aliqd iam me inuēturū, ut huic malo aliq̄ pducā morā. Pā.
Ohe. Da. uisus sum. Pā. ehodū bōe uir qd agis? uidē me tuis ꝯsiliis
Miserum impeditum esse? Da. At iam expediam. Pam. Expedies?
Da. Certe Pamphile. Pam. (credam furcifer?
Nempe ut modo. Da. Immo melius spero. Pam. oh tibi ego ut cre
Tu rem impeditam & perditam restituas? hem quo fretus siem?
Qui me hodie ex tranquillissima re coniecisti in nuptias,
An non dixi hoc esse futurum? D. dixti. P. quid meritus? D. cruce,
Sed sine paululū ad me redeā, iam aliquid dispiciā. Pam. hei mihi
Cur non habeo spacium, ut de te sumam supplicium ut uolo.
Nanq; hoc tempus præcauere mihi me, haud te ulcisci sinit.

ACTVS QVARTVS.

CARINVS. PAMPHILVS. DAVVS.

¶ Senarii partim Trochaici, partim Quadrati, unus Pentameter

Occine est credibile, aut memorabile,
Tanta uecordia innata cuiq̄ ut siet,
Vt malis gaudeat alienis. atq; ex incommodis
Alterius sua ut comparet commoda? ah
Id ne est uerum? immo id genus hominū pessumū.
In denegando modo quis pudor paululum adest.
Post ubi tempus est promissa iam perfici,

Tum coacti necessario se aperiunt
Et timent, & tamen res premit eos denegare. ibi
Tum eorum impudentissima oratio est.
Quis tu es? qui mihi es? cur meam tibi? heus
Proximus sum egomet mihi, attamen ubi fides
Si roges, nihil pudet. hic ubi opus est
Non uerentur, illic ubi nihil opus est, ibi
Verentur. Sed quid agam? adeam ne ad eum? ut cum eo
Iniuriam hanc expostulem? ingeram mala
Multa, atq; aliquis dicat, nihil promoueris,
Multū molestus certe ei fuero, atq; animo morem gessero. Pam.
Carine, & me & te imprudēs (nisi qd dii respiciūt) perdidi. Ca.
Ita ne imprudens? tandē inuenta est caussa, soluisti fidem? Pam.
Quid tandē? Ca. Etiā nunc me seducere istis dictis postulas. Pam.
Quid istuc est? Ca. Postq̃ me amare dixi, complacita est tibi.
Heu me miserū, qui tuū animū ex animo spectaui meo. Pam.
Falsus es. Ca. Nōne est tibi satis hoc solidum uisum gaudium,
Nisi me lactasses amantem, & falsa spe produceres?
Habeas. Pam. Habeam? ah nescis quantis in malis uerser miser,
Quantasq; hic suis consiliis mihi confecit solicitudines
Meus carnifex. Ca. qd istuc tā mirū est, si de te exemplū capit?
P. Haud istuc dicas, si cognoris uel me, uel amorem meum. Ca.
Scio, cum patre altercasti dudum, & is nunc propterea tibi
Succenset, nec te quiuit hodie cogere illam ut duceres. Pam.
Immo etiam quo tu minus scis ærumnas meas, hæ nuptiæ
Non apparabant mihi, nec postulabat nūc quisq̃ uxorē dare. Ca.
Scio, tu coactus tua uoluntate es. Pam. Mane,

Nondum scis. Ca. Scio equidem illam ducturum esse te. Pam.
Cur me enecas? hoc audi, nunquam destitit
Instare, ut dicerem esse ducturum patri,
Suadere, orare, usq; adeo donec perpulit. Ca.
Quis homo istuc? Pam. Dauus. Ca. Dauus? Pam. Dauus interturbat omnia. Ca. Quamobrem? Pam.
Nescio, nisi mihi deos satis scio fuisse iratos, q auscultauerim. C.
Factum est hoc Daue? Da. Factum. Ca. hem quid ais scelus?
At tibi dii dignum factis exitium duint.
Eho, dic mihi, si omnes hunc coniectum in nuptias
Inimici uellent, quod nisi hoc consilium darent? Da.
Deceptus sum, at non defatigatus. Ca. Scio. Da.
Hac non successit, alia aggrediamur uia.
Nisi id putas, quia primo processit parum,
Non posse iam ad salutem hoc conuerti malum. Pam.
Immo etiam. nam satis credo, si aduigilaueris,
Ex unis geminas mihi conficies nuptias. Da.
Ego Pamphile hoc tibi pro seruitio debeo
Conari manibus, pedibus, noctesq; & dies
Capitis periculum adire, dum prosim tibi.
Tuum est, si quid præter spem euenit, ignoscere.
Parum succedit quod ago, at facio sedulo.
Vel melius tute aliud reperi, me missum face. Pam.
Cupio, restitue in quem accepisti me locum. Da.
Faciam. Pam. At iam hoc opus est. Da. Hem, sed mane, cõcrepuit a Glycerio hostium. Pam.
Nihil ad te. Da. Quæro. Pam. Hem nunccine demũ? Da. At iam

hoc tibi inuentum dabo.

MYSIS. PAMPHILVS. CARINVS. DAVVS.

¶ Octonarii partim, & Senarii Trochaici.

Am ubi tibi erit inuentũ tibi curabo, & mecũ adductũ
Tuũ Pãphilũ, tu modo anĩe mi noli te macerare. Pam.
Mysis. My. quid ẽ? hem Pamphile, optume te mihi of
fers? Pam. Quid est? My.
Orare iussit: si se ames: hera, iam ut ad sese uenias,
Videre ait te cupere se. Pam. Vah perii, hoc malum integrascit.
Siccine illam atq; me opera tua nunc miseros solicitarier?
Nam iccirco accersor, nuptias quod mihi apparari sensit. Ca.
Quibus quidem q̃ facile poterat quiesci, si hic quiesset. Da.
Age, si hic non insanit satis sua sponte, instiga. My.
Atq; ædepol ea res est, ꝓptereaq; nunc misera in mœrore est. Pam.
Mysis, per omnes tibi adiuro deos, nunq̃ eam me deserturum,
Non, si capiundos sciam mihi esse inimicos omnes homines.
Hanc mihi expetiui. contigit, conueniunt mores, VALEANT
Qui inter nos dissidiũ uolũt. hãc nisi mors, mihi adimet nẽo. C.
Resipisco. P. Nõ Apollinis magis uerum, atq; hoc respõsum est.
Si poterit fieri, ut ne pater per me stetisse credat,
Quo minus hæ fierent nuptiæ, uolo. sed si id non poterit,
Id faciam in procliue quod est, per me stetisse ut credat.
Quis uideor? Ca. miser æque atq; ego. Da. consilium quæro. Ca.
Fortis. Pamph.
Scio quid conere. Da. hoc ego tibi ꝓfecto effectum reddam. Pam.
Iam hoc opus est. Da. Quin iam habeo. Ca. qd est? D. huic nõ tibi
Habeo, ne erres. Ca. Sat habeo. Pam. Quid facies, cedo. Da.

Dies hic mihi ut satis sit uereor ad agendum,
Ne uacuum esse me nunc ad narrandum credas.
Proinde hinc uos amolimini, nam mihi impedimento estis. Pá.
Hic ego uisam. D. Quid tu? quo hinc te agis? C. uerę uis dicā? D.
Immo etiam narrationis mihi incipe initium. Ca. Quid de me fi-
et? Da. Eho tu impudens, (nuptias. Ca.
Non sat habes, quod tibi dieculam addo, quantū huic promoueo
Attamen Daue. Da. Quid ergo? Ca. Vt ducā. Da. Ridiculum. Ca.
Huc face ad me ut ueias, si qd poteris. D. qd ueniā? nihil habeo. C.
Attamen si quid. Da. Age ego ueniam. Ca. Si quid, domi ero. Da.
Tu Mysis (dum exeo) parumper opperire me hic. My.
Quapropter? Da. Ita facto opus est. My. Matura. Da. Iam inquam
hic adero.

MYSIS. DAVVS.

Senarii omnes.

Ihil esse proprium cuiq? Dii nostram fidem,
n Summū bonū esse herae putaui hunc Pamphilum
Amicum, amatorem, uirum in quouis loco
Paratum. uerum ex eo nunc misera quem capit
Laborem? facile hic plus mali est, q̃ illic boni.
Sed Dauus exit. mi homo quid istuc obsecro est?
Quo portas puerum? Da. Mysis nunc opus est tua mihi
Ad hanc rem exprompta malitia, atq; astutia. My.
Quidnam incepturus? Da. Accipe a me hunc ocius.
Atq; ante nostram ianuam appone. My. Obsecro,
Humi ne? Da. Ex ara sume hinc uerbenas tibi,
Atq; eas substerne. MY. Quambrem id tute non facis? Da.

Quia si forte opus sit ad herum iusiurandum mihi
Non apposuisse, ut liquido possim. MY. Intellego.
Noua nunc religio in te istæc incessit, cedo? Da.
Moue ocius te, ut quid agam porro intellegas.
Proh Iupiter. My. Quid? Da. Sponsæ pater interuenit,
Repudio quod consilium primū intenderam. My.
Nescio quid narres. Da. Ego quoq; hinc a dextra
Venire me assimulabo, tu ut subseruias
Orationi, utcunq; opus sit uerbis, uide. My.
Ego quid agas nihil intellego. sed si quid est
Quod mea opera opus sit uobis, aut tu plus uides
Manebo, ne quod uostrum remorer commodum.

CHREMES. MYSIS. DAVVS.

Partim Senarii, Partim Quadrati.

Euertor postq̄ quæ opus fuere ad nuptias
Gnatæ paraui, ut iubeam accersi, sed quid hoc?
Puer hercle est, mulier tun posuisti hunc? My. Vbi
Illic est? Ch. Nō mihi rn̄des? M. hem nusq̄ est? ue miseræ mihi,
Reliquit me homo atq; abiit. Da. Dii uostram fidem,
Quid turbæ est apud forum? quid illic hominum litigant?
Tum annona cara est, quid dicam aliud nescio? My.
Cur tu obsecro hic me solam? Da. Hem, quæ est hæc fabula?
Eho Mysis puer hic unde est? quisue huc attulit? My.
Satin sanus es, qui me id rogites? Da. Quē ego igitur rogem?
Qui hic neminem alium uideam? Ch. Miror unde sit. Da.
Dicturan es qđ rogo? My. Hau. Da. Concede ad dexterā. My.
Deliras, non tu te ipse? Da. Verbum si mihi

Vnum præter q̄ quod te rogo faxis,caue.My.
Maledicis.D.unde est?dic clare.Mysis.A uobis.D.ha,ha,he.
Mirum uero,impudenter mulier si facit meretrix.Ch.
Ab Andria est ancilla hæc quantum intellego.Da.
Adeon uidemur uobis esse idonei,
In quibus sic illudatis?Ch.Veni in tempore.Da.
Propera adeo puerum tollere hinc ab ianua,
Mane,caue quoq̄ ex istoc excessis loco.My.
Dii te eradicent,ita me miseram territas.Da.
Tibi ego dico,an non?My.quid uis?Da.At etiam rogas?
Cedo,cuium puerum hic apposuisti?Dic mihi.My.
Tu nescis?Da.mitte id quod scio,dic quod rogo.My.
Vestri.Da.cuius nostri?My.Pāphili.Da.hem qd?Pāphili?My.
Eho an non est?Ch.recte has ego semper fugi nuptias.Da.
O facinus animaduertendum.My.Quid clamitas?Da.
Quem ne ego uidi heri ad uos adferri uesperi?My.
O hominem audacem.Da.Verum,uidi Cantharam
Suffarcinatam.My.Diis pol habeo gratias,
Cum pariundo aliquot adfuerunt liberæ.Da.
Ne illa illum haud nouit,cuius caussa hæc incipit,
Chremes si positum puerum ante ædeis uiderit,
Suam Gnatam non dabit,tanto hercle magis dabit.Ch.
Non hercle faciet.Da.nunc adeo ut tu scis sciens,
Nisi puerum tollis,iam ego hunc in mediam uiam
Prouoluam,teq; ibidem prouoluam in luto.My,
Tu pol homo non es sobrius.Da.FALLACIA ALIA
Aliam trudit.iam susurrari audio

Ciuem Atticam esse hanc Ch.Hem.Da.Coactus legibus
Eam uxorem ducet.My.Eho obsecro, an non ciuis est? Ch.
Iocularium in malum insciens pene incidi.Da.
Quis hic loquitur? o Chreme per tempus aduenis.
Ausculta.Ch.Audiui omnia.Da.Ah,ne tu omnia? Ch.
Audiui inquam a principio.Da.Audistin obsecro?
Hem scelera, hanc iam oportet in cruciatum hinc abripi.
Hic est ille,non te credas Dauum ludere.My.
Me miseram, nihil pol falsi dixi mi senex.Ch.
Noui omnem rem,est Simo intus? Da.est. My.
Ne me attingas sceleste, si pol Glycerio non omnia hæc. Da.
Eho inepta, nescis quid sit actum.My.Qui sciam? Da.
Hic socer est, alio pacto haud poterat fieri,
Vt sciret hæc quæ uolumus.My.Hem prædiceres.Da.
PAVLVM interesse censes, ex animo omnia
Vt fert natura facias, an de industria?

CRITO. MYSIS. DAVVS.

Senarii omnes, præter unum Septenarium.

IN hac habitasse platea dictum est Chrysidem,
Quæ sese inhoneste optauit parare hic diuitias
Potius, q̃ in patria honeste pauper uiuere.
Eius morte ea ad me lege redierunt bona.
Sed quos percontor uideo, saluete.My.Obsecro
Quem uideo? est ne hic Crito sobrinus Chrysidis?
Is est.Cri.O Mysis salue.My.Saluos sis Crito.Cri.
Itan Chrysis? hem.My.nos quidem pol miseras perdidit.Cri.
Quid? uos? quo pacto hic? satin recte? My.Nos ne?

VT Quimus aiunt, quando ut uolumus non licet. Cri.
Quid Glycerium? iam hic suos parentes repperit? My.
Vtinam. Cri. An nondũ etiam? haud auspicato huc me appuli.
Nam pol si id scissem, nunq̃ huc retulissem pedem.
Semper enim dicta est esse hæc atq; habita est soror.
Quæ illius fuere possidet. nunc me hospitem
Lites sequi, q̃ mihi sit facile atq; utile,
Aliorum exempla commonent. simul arbitror
Iam aliquem esse amicum & defensorem eius. nam fere
Grandiuscula iam profecta est illinc. clamitent
Me Sycophantam, hæreditatem persequi
Mendicum, tum ipsam despoliare non licet. My.
Optume hospes pol Crito, antiquum obtines. Cri.
Duc me ad eam, quando huc ueni, ut uideã. My. Maxume. Da.
Sequar hos. nolo me in tempore hoc uideat senex.

ACTVS QVINTVS.

CHREMES. SIMO.

Quadrati omnes.

Atis iam satis Simo spectata erga te amicitia est mea.
Satis pericli incœpi adire, orandi iam finem face.
Dum studeo obsequi tibi, pene illusi uitam filiæ. Si.
Immo enim nunc q̃ maxume ab te oro atq; postulo Chremes,
Vt beneficium uerbis initum dudum, nũc re comprobes. Chre.
Vides q̃ iniquus sis præ studio, dum id efficies quod cupis,
Neq; modum benignitatis, neq; quid me ores cogitas.
Nam si cogites, remittas me iam onerare iniuriis. Si.
Quibus? Ch. ah rogitas? perpulisti me, ut homini adulescẽtulo,

In alio occupato amore, abhorrenti ab re uxoria,
Filiam ut darem in seditionem, atq; in incertas nuptias,
Eius labore atq; eius dolore gnato ut medicarer tuo.
Impetrasti, incœpi dum res tulit, nunc non fert, feras.
Illam hinc ciuem esse aiunt, puer est natus, nos missos face. Si.
Per ego te deos oro, ut ne illis animum inducas credere,
Quibus id maxume utile est, illum esse q̃ deterrimum.
Nuptiarum gratia hæc sunt ficta, atq; incœpta omnia.
Vbi ea caussa quãobrem hæc faciũt, erit adempta, his desinẽt. Ch.
Erras, cum Dauo egomet uidi iurgantem ancillam. Si. scio. Ch.
At uero uoltu, cum ibi me adesse neuter tum præsenserat. Si.
Credo, & id facturas, Dauos dudum prædixit mihi.
Et nescio quid tibi sum oblitus hodie, ac uolui dicere.

DAVVS. CHREMES. SIMO. DROMO.

¶ Quadrati & Senarii, & unus Dimeter.

Nimo nũc iã ocioso esse impero. Ch. hem Dauũ tibi. S.
Vñ egredit̃? Da. Meo præsidio atq; hospitis. Si. Quid
Illud mali est? Da.
Ego cõmodiorem hominẽ aduentũ ad tempus nõ uidi. Si. scelus
Quemnam hic laudat? Da. OMNIS res est iam in uado. Si. cesso
alloqui. Da. (Chreme.
Herus est, quid agã? Si. salue bone uir. Da. hem o Simo, o noster
Omnia apparata sunt iam intus. Si. curasti probe. Da. Vbi uoles
Accerse. Si. Bene sane, id enimuero hic nunc abest.
Etiã tu hoc rñdes, qd istic tibi negoti est? Da. mihin? Si. ita. Da.
Mihi ne? S. tibi ego. D. mõ introii. Si. q̃si ego qdudũ rogem. Da.
Cum tuo Gnato una. Si. an ne est intus Pãphilus? crucior miser.

Eho, non tu dixtin esse inter eos inimicitias carnufex? Da.
Sunt. Si. cur igit̃ hic est? Ch. quid illum censes? cũ illa litigat. Da.
Immo uero indignũ Chremes iam facinus faxo ex me audies.
Nescio quis senex modo uenit, ellum, confidens, catus.
Cum faciem uideas, uidetur esse quantiuis precii,
Tristis seueritas inest in uoltu, atq; in uerbis fides. Si.
Quidnã apportas? D. nihil equidẽ, nisi qđ illũ audiui dicere. Si.
Quid ait tandem? Da. Glycerium se scire esse ciuem Atticam. Si.
Hé Dromo, Dromo. Da. Quid est? Si. Dromo. Da. Audi obsecro.
Si. Verbum si addideris, Dromo. Da.
Audi obsecro. Dro. Quid uis? Si. Sublimẽ intro hunc rape quantum potes. Dro. (quid feci. Si. rape. Da.
Quem? Si. Dauũ. Da. Quãobrem? Si. Quia lubet, rape inq̃. Da.
Si quicq̃ inuenies me mentitum, occidito. Si. Nihil audio.
Ego te iam commotũ reddã. Da. tametsi hoc uerum est. Si. tamẽ
Cura adseruandum uinctum, atq; audin, q̃drupedẽ constringito.
Age nunc, iam ego pol hodie si uiuo, ostendam tibi
Herum quid sit pericli fallere, & illi patrem. Ch.
Ah ne sæui tantopere. Si. ☉ Chreme
Pietatem Gnati, nonne te miseret mei,
Tantum laborem capere ob talem filium?
Age Pamphile, exi Pamphile, ecquid te pudet?

PAMPHILVS. SIMO. CHREMES.

¶ Senarii partim, & Septenarii.

Vis me uolt? perii, pater est. Si. Quid ais omniũ? Ch.
Ah rem potius ipsam dic, ac mitte male loqui. Si.
Quasi quicq̃ in hunc iam grauius dici possiet. ain

Tandem ciuis Glycerium est? Pam. Ita prædicant. Si.
Ita prædicant? o ingentem confidentiam.
Num cogitat quid dicat? num facti piget?
Vide num eius color pudoris signum usq̃ indicat?
Adeo impotenti esse animo, ut præter ciuium
Morem atq; legem, & sui uoluntatem patris,
Tamen hanc habere cupiat cum summo probro? Pam.
Me miserũ. Si. Hem, modo ne id demũ sensisti Pamphile?
Olim istuc olim, cum ita animũ induxti tuum,
Quod cuperes aliquo pacto efficiendum tibi,
Eodem die istuc uerbum uere in te accidit.
Sed quid ego? cur me excrucio? cur me macero?
Cur meam senectutem huius sollicito amentia?
An ut pro huius peccatis ego sumpplicium sufferam?
Immo habeat, ualeat, uiuat cum illa. Pam. Mi pater. Si.
Quid mi pater? quasi tu huius indigeas patris.
Domus, uxor, liberi inuenti inuito patre.
Adducti qui illam ciuem hinc dicant, uiceris. Pam.
Pater, licet ne pauca? Si. Quid dices mihi? Ch.
At tamen Simo audi. Si. Ego audiam? quid ego audiam
Chreme? Ch. At tamen dicat sine. Si. Age dicat, sino. Pam.
Ego me amare hanc fateor, si id peccare est, fateor id quoq;.
Tibi pater me dedo, quiduis oneris impone, impera.
Vis me uxorem ducere, hanc uis amittere? ut potero feram.
Hoc modo obsecro, ut ne credas a me allegatum hunc senem.
Sine me expurgem, atq; illũ huc corã adducam. S. adducas? P. sine
Pater. Ch. æquũ postulat, da ueniam. P. Sine te hoc exorem. S. sino.

Quiduis cupio, dum ne ab hoc falli comperiar Chreme. Chre.
PRO peccato magno, paululum supplicii satis est patri.

CRITO. CHREMES. SIMO. PAMPHILVS.

℃ Octonarii, & Senarii Trochaici, & unus Hypermeter.

Itte orare una hanc quæuis caussa me ut faciã monet,
m Vt tu, uel qđ uerẽ est, uł qđ ipsi bñ cupio Glycerio. Ch.
Andriũ ego Critonẽ uideo, certe is ẽ. Cri. Saluos sis Chreme. Chre.
Quid tu Athenas insoles? Cri. euenit, sed hiccine est Simo? Chre.
Hic. Si. Men quæris? eho tu Glycerium hinc ciuem esse ais? Cri.
Tu negas? Si. ita ne huc paratꝰ aduenis? Cri. qua de re? Si rogas?
Tu ne impune hoc facias? tu ne hic homines adulescentulos
Imperitos rerum, eductos libere, in fraudem illicis?
Sollicitãdo & pollicitãdo eorum aníos lactas? Cri. Sanus ne es? Si.
Ac meretricios amores nuptiis conglutinas? Pam.
Perii, metuo ut substet hospes. Ch. Si Simo hunc noris satis,
Non ita arbitrere, bonus hic est uir. Si. Hic uir sit bonus,
Ita ne attemperate uenit hodie in ipsis nuptiis,
Vt ueniret antehac nunq̃? est uero huic credendũ Chreme? Pam.
Ni metuam patrem, habeo pro illa re quod illũ moneã probe. Si.
Sycophanta. Cri. Hẽ. Ch. sic Crito ẽ hic, mitte. Cri. uideat qui siet.
Si mihi perget quæ uolt dicere, ea quæ non uolt, audiet.
Ego istæc moueo aut curo? non tu tuũ malũ æquo animo feres?
Nam ego quæ dixi, uera an falsa audieris, iam sciri potest.
Atticus quidam olim naui fracta apud Andrum eiectus est,
Et istæc una parua uirgo, tum ille egens forte adplicat
Primũ ad Chrysidis patrẽ se. Si. fabulã inceptat. Chre. sine. Cri.
Ita ne uero obturbat? Chre. perge. Cri. Tũ is mihi cognatꝰ fuit,

Qui eum recepit. ibi ego audiui ex illo sese esse Atticum.
Is ibi mortuus est. Chre. Eius nomen. Cri. Nomen tam cito tibi?
Phania. Chre. Hem,
Perii. Ch. uerum hercle opinor fuisse Phaniam. hoc certo scio,
Rhamnusium se aiebat esse. Ch. O Iuppiter. Cri. eadé hæc Chreme
Multi alii in Andro tum audiuere. Chre. Vtinam id sit quod spe-
ro, eho dic mihi (Cri. Fratris filiam. Ch.
Quid eam tum? suam ne esse aiebat? Cri. Non. Chr. Cujam igit?
Certe mea est. Cri. Quid ais? Si. Quid tu ais? Pam. ARRIGE au-
res Pamphile. Si.
Qui Credis? Ch. Phania ille frater meus fuit. Si. norá, & scio. Chr.
Is hinc bellum fugiens, meq; in Asiam persequens proficiscitur.
Tú illam relinquere hic est ueritus. post illa nunc primú audio
Quid illo sit factú. P. uix sum apud me, ita anim9 cómot9 é metu,
Spe, gaudio, mirando hoc tanto, tam repentino bono. Si.
Sane istá multis modis tuá inueniri gaudeo. P. credo pater. Chre.
At mihi unus scrupulus etiá restat, q me male habet. P. dignus es
Cum tua religione odio. NODVM in scirpo quæris. Cri. Quid
istuc est? Chre. (Crito.
Nomé non conuenit. Cri. Fuit hercle huic aliud paruæ. Ch. Quod
Nunquid meministi? Cri. Id quæro. Pam. Ego ne huius memori-
am patiar meæ
Voluptati obstare? cum ego possim in hac re medicari mihi?
Non patiar. heus Chreme, quod quæris Passibula est. Cri. ipsa est.
Chre. East. Pamph.
Ex ipsa millies audiui. Si. Omnis nos gaudere hoc Chremes
Te credo credere. Chre. Ita me dii bene ament credo. Pamph.

Quid restat pater? Si.
Iamdudū res reduxit me ipsa in gratiā. Pam. O lepidum patrem,
De uxore ita ut possedi nihil mutat Chremes. Chre. Caussa
optumast, (Dos est Pamphile
Nisi quid pater aliud ait. Pam. Nempe. Si. Id scilicet. Chre.
Decē talenta. Pā. accipio. Ch. propero ad filiā, eho mecum Crito.
Nā illā me haud nosse credo. Si. Cur nō illā huc trāsferri iubes? P.
Recte admones. Dauo ego istuc dedam iā negoci. Si. nō potest. Pā.
Qui non potest? Si. Quia habet aliud magis ex sese, & maius.
Pam. quidnam? Si.
Vinctus est. Pam. Pater, non recte uinctus est. Si. Haud ita iussi. Pā.
Iube solui
Obsecro. Si. Age fiat. Pam. At matura. Si. Eo intro. Pam. O faustū
& fœlicem hunc diem.

CARINVS. PAMPHILVS.

Septenarii, ac Senarii Trochaici.

Rouiso quid agat Pamphilus, atq; eccum. Pam. aliqs
P Forsan me putet
Nō putare hoc uerū at mihi nūc sic esse hoc uerū lubet.
Ego uitam deorum propterea sempiternam esse arbitror,
Quod uoluptates eorum propriæ sunt. nam mihi immortalitas
Parta est, si nulla ægritudo huic gaudio intercesserit.
Sed quem ego potissimū exoptē nūc mihi, cui hæc narrē, dari? C.
Quid illud gaudii est? Pam. Dauom uideo, nemo est quem ma-
Nam hūc scio mea solide solū gauisurū gaudia. (lim omniū

DAVVS. PAMPHILVS. CARINVS.

Eiusdem rationis.

Amphilus ubi nam hic est? Pã. Daue. Da. quis hõ est?
Pam. Ego sum. Da. O Pãphile. Pam. (gerit scio. Pam.
Nescis qd mihi obtigerit. Da. Certe. sed qd mihi obti-
Et equidem ego. Da. More hoim euenit, ut qd sim nactus mali
Prius rescisceres tu, q̃ ego illud quod tibi euenit boni. Pam.
Mea Glycerium suos parentes repperit. Da. O factum bene.
Ca. Hem. Pam. (narras probe. Pam.
Pater amicus summus nobis. Da. Quis? Pam. Chremes. Da.
Nec mora ulla est, quin eã uxorẽ ducã. Ca. Num ille somniat
Ea quæ uigilans uoluit? P. Tum de puero Daue? Da. Ah desine
Solus es quem diligunt dii. Ca. saluus sum, si hæc uera sunt.
Adibo & colloquar. Pam. Quis homo est? o Carine.
In tẽpore ipo mihi aduenis. C. Eu factũ. P. Hẽ audistin? Ca. Omia,
Age me in tuis secundis rebus respice, tuus est nunc Chremes.
Facturum quæ uoles scio esse omnia. Pam. Memini.
Atq; adeo longum est, nos illum expectare dum exeat.
Sequere hac me, intus apud Glyceriũ nũc est, tu Daue abi domũ,
Propera, accerse hinc q auferant eam, qd stas? qd cessas? Da. Eo
Ne expectetis dum exeant huc, intus despondebitur
Intus transigetur, si quid est quod restet. PLAVDITE.

FINIS ANDRIAE.

FABVLAE INTERLOCVTORES.

Phædria adulescens.
Thais meretrix.
Cherea adulescens.
Pythias ancilla.
Antipho adulescens.
Dorus Eunuchus.
Sophrona nutrix.
Parmeno seruus.
Gnatus parasitus.
Thraso miles.
Chremes senex.
Dorias ancilla.
Sanga seruus.
Laches senex.